

**RZEŻBY W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ
A ICH KONTEKST KRAJOBRAZOWY
PROJEKT REORGANIZACJI KOLEKCJI RZEŻB WSPÓŁCZESNYCH W PARKU PRZY
CENTRUM RZEŻBY POLSKIEJ W OROŃSKU**

**SCULPTURES IN PUBLIC SPACES
AND THEIR LANDSCAPE CONTEXT
THE RECOMPOSITION PROJECT OF MODERN THE SCULPTURE COLLECTION
LOCATED IN THE PARK NEAR THE CENTRE OF POLISH SCULPTURE IN OROŃSK**

Dorota Krug
mgr inż.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu
Katedra Sztuki Krajobrazu

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł poświęcony jest projektowi nowego usytuowania rzeźb w parku przy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku. Rzeźba – dzieło sztuki jest tu traktowana jako element kształtujący krajobraz przestrzeni publicznych. Zakładając, że każde dzieło sztuki należy rozpatrywać w trzech płaszczyznach: artystycznej, estetycznej i znaczeniowej to, przy usytuowaniu rzeźb w przestrzeni parku decyduje głównie ich wartość artystyczna. Potencjalny odbiorca natomiast, zwraca większą uwagę na to czy dzieło mu się podoba i jak na niego oddziałuje (czyli wartości estetyczne i znaczeniowe). Założono, że kontekst krajobrazowy ma znaczący wpływ na lepsze wyeksponowanie wartości estetycznych i znaczeniowych ale też artystycznych dzieła. Przedstawiono projekt rekompozycji rzeźb, który bierze pod uwagę wszystkie rodzaje wartości dzieła sztuki, a także kontekst krajobrazowy przestrzeni parku. Przedstawiono też propozycję analiz niezbędnych do prawidłowego usytuowania rzeźb.

Słowa kluczowe: rzeźba współczesna, wystawa plenerowa, wartości artystyczne, estetyczne, znaczeniowe.

ABSTRACT

The article explores the subject of the new design for the sculpture arrangement in the park at the Centre of Polish Sculpture in Orońsk. A sculpture recognized as a work of art is perceived here as an element shaping the landscape of public spaces. Assuming that every art piece should be recognized in three different dimensions: artistic, aesthetic and semantic – it can be stated that the most important of them in terms of distribution in the park is the artistic value. A viewer would rather focus on the aesthetic and symbolic values – he or she would decide, if the piece pleases him/her with its form and whether it

makes an impact on him/her. It was also assumed that the landscape context has a big influence on the self-manifestation of not only aesthetic and semantic values, but also the artistic values of the sculptures. Hence, a design of sculptures rearrangement that takes into account all the values and aspects of the art pieces as well as the natural landscape context of the park had been performed. A proposal of analysis needed for the good organization of the sculptures was presented as well.

Keywords: Modern Sculpture, Park Exposition, Artistic, Aesthetic and Symbolic values

WSTĘP

Rzeźba w przestrzeniach publicznych jest bardzo istotnym elementem kształtującym krajobraz. Ponadto rzeźby i pomniki mają znaczący udział w tworzeniu i aranżacji „miejsc” oraz nadawaniu im konkretnych znaczeń i „klimatu”¹. Obecnie w miejskich przestrzeniach publicznych bardzo często mamy do czynienia z całymi zespołami rzeźb użytych do ich kształtowania. Z badań wynika, że zespoły te charakteryzują się różnymi proporcjami pomiędzy wartościami jakie przenoszą². Rzeźba w przestrzeni publicznej jako dzieło sztuki powinna być rozpatrywana w trzech płaszczyznach, powinny być brane pod uwagę trzy rodzaje wartości jakie w sobie to dzieło zawiera. Każde dzieło sztuki posiada trzy warstwy: artystyczną opartą na jakości wykonania, estetyczną opartą na pięknie i znaczeniową/ nadestetyczną opartą na znaczeniu i symbolice³. Wraz upływem czasu, powiększaniem lub zmniejszaniem się zespołów ich odbiór w przestrzeni ulega różnego typu modyfikacjom. Czasem redukcji ulegają wartości artystyczne a w innych estetyczne i nadestetyczne⁴.

Park przy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku jest przestrzenią wystawienniczą służącą ekspozycji plenerowej rzeźb współczesnych (ryc. 1). Obecnie obejmuje ona 99 dzieł stale wyeksponowanych. Należy tu podkreślić, że kolekcja ta bardzo szybko się rozwija i z roku na rok przybywa więcej rzeźb. Na dynamikę rozwoju zespołu orońskiego ma też wpływ pojawianie się i znikanie z przestrzeni parku rzeźb i instalacji tymczasowych. W 1994 roku ekspozycja została przebudowana według projektu prof. Grzegorza Kowalskiego z ASP w Warszawie⁵. Do dnia dzisiejszego przybyło tyle nowych rzeźb, że ład wprowadzony przez Kowalskiego ustąpił miejsca chaosowi i znów należy uporządkować przestrzeń parku.

Od momentu, realizacji projektu prof. Kowalskiego, usytuowanie nowych eksponatów w jest wynikiem współpracy kierownictwa CRP oraz autorów dzieł. Zarówno jedni jak i drudzy sytuując rzeźby w przestrzeni parku kierowali się głównie ich wartością artystyczną czyli jakością warsztatową rzeźbiarskiego. Nie brali oni pod uwagę kontekstu krajobrazowego. Kontekst krajobrazowy jest niezwykle ważny ponieważ może podnosić wartość dzieła. Przyznać należy, że to rozwiązanie było właściwe kiedy teren CRP miał charakter zamkniętego obiektu warsztatowego. Sytuacja ta uległa zmianie, gdy obiekt stał się wystawą muzealną. Zmieniły się priorytety, obecnie większą uwagę przywiązuje się do wartości estetycznej (piękna) rzeźb oraz ich wartości znaczeniowej (symbolice dzieła). Stało się tak ponieważ CRP otworzyło się na potencjalnego zwiedzającego a jego odbiorcy to nie tylko osoby ze środowiska artystycznego. Ważnym stało się zatem by, sytuować rzeźby w taki otoczeniu, które podkreśli jego walory oraz wartości jakie przenosi.

¹ Zinowicz- Cieplik K., Znaczenie rzeźb w krajobrazie, rozprawa doktorska, Katedra Architektury Krajobrazu SGGW, Warszawa, 2003, str. 17

² Krug D., Rylke J., *Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie* [w.] Rocznik- Rzeźba Polska, t. XIII Rzeźba w Polsce (1945- 2008), Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008, str. 225

³ Stróżewski W., *Wartości estetyczne i nadestetyczne*, [w.] Poprzęcka M., Sztuka i wartość, Sztuka Polska, Nieborów 1986, str. 34- 53

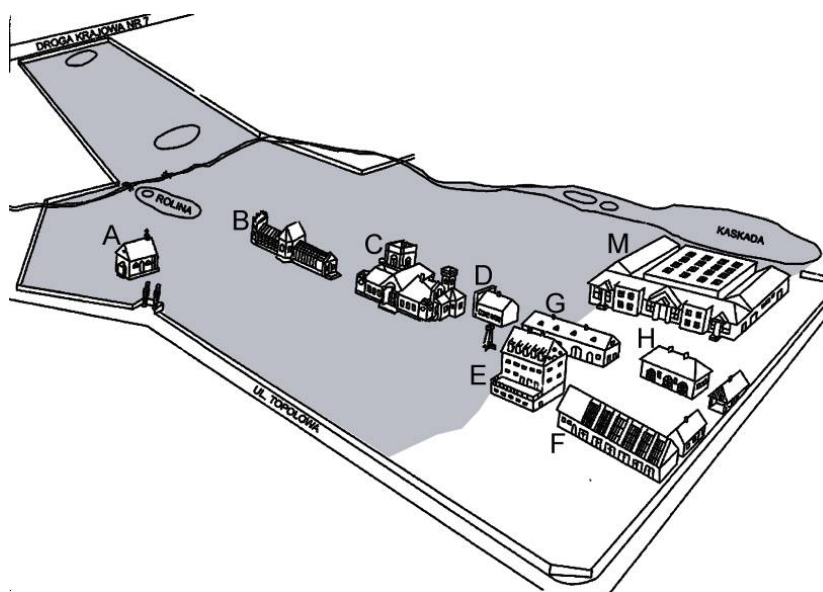
⁴ Krug D., Rylke J., *Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie* [w.] Rocznik- Rzeźba Polska, t. XIII Rzeźba w Polsce (1945- 2008), Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008, str. 227

⁵ Twardowska J., Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku- przewodnik, Wydawnictwo CRP, Orońsko, 2002, str. 16

Konkretnie dzieło i otoczenie- kontekst krajobrazowy, powinny być starannie dobrane, tak by jak najbardziej je wzmocnić oddziaływanie rzeźby na odbiorcę. Często zdarza się też, że konkretny klimat otoczenia (wrażenie jakie odnosimy przebywając w konkretnym miejscu) może ukierunkować odbiorcę na właściwy odbiór znaczeniowy dzieła⁶.

By prawidłowo zaprojektować usytuowanie rzeźb, by prawidłowo dobrać kontekst krajobrazowy należy rzeźby dogłębnie poznać. Zbadać je we wszystkich trzech płaszczyznach. Konieczna jest ocena ich wartości artystycznych, estetycznych i nadestetycznych bo to właśnie te warstwy oddziałują na odbiorcę. Uznano, że rzeźby z zespołu orońskiego odznaczają się bardzo dużą wartością artystyczną i był to główny czynnik usytuowania ich w przestrzeni parku. Dlatego nie wykonywano w tym przypadku analizy wartości artystycznych poszczególnych dzieł. Analiza wartości znaczeniowych wykazała konieczność podziału zespołu orońskiego na grupy znaczeniowe. Dzieje się tak ponieważ rzeźby w Orońsku są zespołem kształtującym przestrzeń publiczną i jako zespół mają najsilniejsze oddziaływanie na obserwatora. Ważna jest też analiza wartości estetycznych ponieważ często zdarza się, że wrażenie piękna jest zależne od otoczenia w jakim dany obiekt się znajduje.

Poniżej przedstawiono projekt polegający na rekompozycji rzeźb w parku orońskim. Projekt ma na celu podniesienie wartości estetycznych i nad estetycznych rzeźb poprzez poprawę warunków ich ekspozycji. Projekt uwzględnia wszystkie aspekty, o których mowa powyżej.

Ryc. 1. Model parku przy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku; A- Kaplica, B- Oranżeria, C- Pałac, D- Oficyna, E- Hotel, F- pracownie rzeźbiarskie, G- Wozownia, H- Pracownia ceramiki, M- Muzeum Rzeźby Polskiej. Źródło: il. J. Twardowska.

Fig. 1. Model of Park nearby in the Centre of Polish Sculpture in Orońsko; A- Chapel, B- Orangery, C- The Palace, D- Outbuilding, E- Hotel, F- Sculpture workshop, G- coach-house, H- ceramic studio, M- the Museum of Polish Sculpture; Source: J. Twardowska.

GRUPY ZNACZENIOWE W BADANYM ZESPOLE

Z analizy znaczeniowej rzeźb z zespołu orońskiego wynika, że mamy tu do czynienia z czterema zasadniczymi grupami rzeźb i jedną podgrupą. Pierwsza grupa to rzeźby rzeczywiste. Grupę tą charakteryzuje bezpośrednie powiązanie znaczenia rzeźb z ich

⁶ Krug D., Projekt ekspozycji rzeźb współczesnych w parku przy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, praca inżynierska, promotor prof. Jan Rylke, SGGW w Warszawie, Warszawa, 2009, str. 9

formą. Rzeźby przedstawiają realne postacie lub przedmioty, odbiorca wyraźnie widzi co dzieło przedstawia (ryc. 2, a). Druga grupa, to rzeźby abstrakcyjne, których znaczenie jest zredukowane do oddziaływania ich formy. Obserwator poprzez kształt odczytuje prawidłowe znaczenie dzieła (ryc. 2, b). Trzecia grupa, to rzeźby symboliczne. Ich znaczenie jest przekazywane poprzez czytelną symbolikę. Niektóre rzeźby z tej grupy również mają formę abstrakcyjną ale jednocześnie posiadają taki element, który jest ogólnie znanym symbolem. Sprawia to, że mimo abstrakcyjnej formy ich znaczenie jest oczywiste i uniwersalne (ryc. 2, c). Przy tej grupie została utworzona podgrupa rzeźb konwencjonalnych. Są to rzeźby o konwencjonalnej, klasycznej formie i czytelnym przekazie. To takie rzeźby jak: popiersia, rzeźby historyczne i posągi Świętych (ryc. 2, d). Czwarta grupa to rzeźby nie jednoznaczne. Charakteryzują się wieloznaczną lub przewrotną symboliką. Ich forma i znaczenie są ze sobą powiązane na zasadzie ciągu skojarzeń, dzięki temu pobudzają odbiorcę do refleksji (ryc. 2, e)⁷.

Ryc. 2 Rzeźby z poszczególnych grup znaczeniowych; a- rzeźby rzeczywiste, b- rzeźby abstrakcyjne, c- rzeźby symboliczne, d- podgrupa rzeźb konwencjonalnych, e- rzeźby nie jednoznaczne. Źródło: il. D. Krug.

Fig. 2. Sculptures from a different meaning group; a- realistic sculptures, b- abstract sculptures, c- symbolic sculptures, d- subgroup of conventional sculptures, e- sculptures with more than one meaning. Source: Author's archive.

WARTOŚCI ESTETYCZNE GRUP ZNACZENIOWYCH RZEŻB

Z badań wartości estetycznych rzeźb z zespołu orońskiego przeprowadzonych w 2008 roku wynika, że zostały one bardzo słabo ocenione. Cały zespół otrzymał średnią punktów wynoszącą 3,86 (wynik daleko poniżej średniej wynoszącej 5,0; maksymalna ilość punktów to 10,0). Ich odbiór estetyczny prawdopodobnie został zaburzony poprzez usytuowanie ich w niewłaściwym miejscu- zły kontekst krajobrazowy. Analizując wyniki dla poszczególnych grup należy stwierdzić, że najwyższej zostały ocenione grupy skupiające rzeźby o czytelnej symbolice i konwencjonalnej formie. Są to kolejno grupa pierwsza- rzeźby rzeczywiste (otrzymała 4,4 punktu) i grupa trzecia- rzeźby symboliczne (oceniane wraz z podgrupą rzeźb konwencjonalnych na 4,15 punktu). Zdecydowanie słabiej wypadły rzeźby z grupy czwartej- rzeźby nie jednoznaczne, ocenione na 3,75 punktu. Najsłabiej zostały ocenione rzeźby z grupy drugiej- rzeźby abstrakcyjnej jedynie 3,57 punktu⁸. Przy założeniu, że kontekst krajobrazowy i warunki ekspozycji mają wpływ na odbiór wartości dzieła takiego stanu rzeczy można się doszukiwać w złym usytuowaniu rzeźb w przestrzeni parku. Z powyższego wynika również, że mając do czynienia z tak szczególnymi artefaktami jak rzeźby należy zwrócić szczególną uwagę na kontekst krajobrazowy przestrzeni w jakiej są sytuowane. Zawłaszcza gdy chodzi o ekspozycję rzeźb współczesnych.

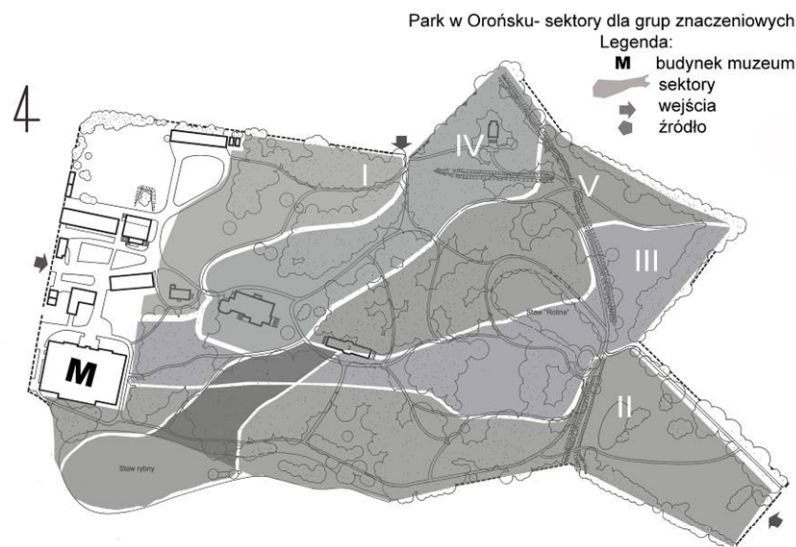
⁷ Krug D., Rylke J., *Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie* [w.] Rocznik- Rzeźba Polska, t. XIII Rzeźba w Polsce (1945- 2008), Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008, str. 225

⁸ Tamże, str. 227- 258

PROJEKT

Opierając się na podziale wynikającym z analizy znaczeniowej rzeźb podjęto próbę rekompozycji kolekcji orońskiej w odniesieniu do kontekstu krajobrazowego otaczającego Parku. Oparto się również na założeniu, że lepszy kontekst krajobrazowy podniesie walory estetyczne i uwypukli warstwę znaczeniową dzieła. Projekt obejmował wskazanie sektorów, w których będą sytuowane poszczególne grupy znaczeniowe rzeźb; wskazanie nowego usytuowania poszczególnych dzieł w sektorach; wytyczenie tras zwiedzania.

Ryc. 3. Sektory, w których będą prezentowane rzeźby.
Źródło: il. D. Krug
Fig. 3. The sectors, in which the sculptures would be presented. Source: Author's archive

Pracę nad projektem rozpoczęto od wizji terenowych, których celem było wyodrębnienie na terenie parku pięciu obszarów charakteryzujących się określonymi walorami i odbiorem wizualnym. Park podzielono na części, które będą odpowiadały potrzebom ekspozycyjnym- wystawienniczym poszczególnych grup znaczeniowych. Przestrzenie te były wyznaczone w kontekście możliwości eksponowania w nich poszczególnych grup rzeźb. Należało przy tym pamiętać, że park oroński jest parkiem krajobrazowym, komponowanym malarsko z dużym naciskiem na powiązania i otwarcia widokowe. Wyodrębniono pięć sektorów. **Sektor pierwszy (I)** zajmuje stosunkowo mały obszar. W tym rejonie nie wiele jest form krzewiastych, podrosty drzew są regularnie wycinane. Sprawia to, że teren ten jest dobrze nasłoneczniony i nie ma barier widokowych. Odbierany jest jako czytelna przestrzeń umożliwiająca dalekie patrzenie. Znajduje się w północnej części parku (ryc. 3). **Sektor drugi (II)** jest zlokalizowany wzdłuż całej południowej granicy parku. Teren ten ma charakter wielkiej polany o zróżnicowanym ukształtowaniu terenu, z wieloma dalekimi otwarciami widokowymi. Reszta sektora ma charakter zarośniętego lasu z licznymi podmokłościami. Rozciąga się od południowej bramy do parku, biegnie wzdłuż stawu aż do budynku Muzeum Rzeźby Współczesnej. Sektor zajmuje duży obszar a jego krajobraz odbieramy dwójako- z jednej strony polana- rozległa, dobrze nasłoneczniona, uporządkowana a z drugiej posępny las, z bluszczem pospolitym i winoroślami porastającymi podłoże i drzewa (ryc. 3). **Sektor trzeci (III)** to duży obszar o wydłużonym kształcie. Przebiega przez różne części parku. Charakteryzuje się różnymi walorami i odbiorem jego przestrzeni. Sektor biegnie od obszernej polany w północno- wschodniej części założenia, przez teren po wschodniej stronie stawu „Rolina” i potem wzdłuż południowej strony zabudowań, kończąc się w zagajniku za pałacem (ryc. 3). **Sektor czwarty (IV)** rozpoczyna się w centralnej części parku i łączy ją z kaplicą i dawną bramą wjazdową (ryc. 3). Jego obszar znajduje się w dawnej reprezentacyjnej przestrzeni parku na trasie: brama wjazdowa- Kaplica- Pałac. Zajmuje niewielki obszar o uporządkowanym i czytelnym charakterze. **Sektor piąty (V)** łączy dwa odległe od siebie krańce parku, biegnie od

polany w północno- wschodniej części założenia, poprzez część centralną, po północnej stronie stawu „Rolina”. Obejmuje swym zasięgiem teren wokół oranżerii, polanę, następnie przecina teren o charakterze leśnym. Kończy się w okolicy stawu rybnego (ryc. 3). Jego przestrzeń może być odbierana na wiele sposobów. Są tu części ciemne, posępne, przytłaczające. Są też miejsca o dużym nasłonecznieniu, które odbieramy jako bardziej przyjazne.

UMIEJSCOWIENIE DZIEŁ W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH. NOWE USYTUOWANIE RZEŻB

Sektor pierwszy przeznaczony dla rzeźb z grupy znaczeniowej I- dzieł rzeczywistych. Analizując poszczególne rzeźby z tej grupy stwierdzono, że najlepiej wkomponują się one w uporządkowaną część parku. Kompozycja roślinna i brak barier widokowych w tym sektorze pozwala na łatwe wyeksponowanie rzeźb mniejszych. Sprawia, że nie ma przeszkód w sytuowaniu rzeźb dużych. Dzieła będą się również dobrze komponowały z istniejącymi na tym obszarze pomnikowymi formami starodrzewu. Ponadto takie usytuowanie grupy będzie stanowiło subtelne połączenie strefy pracowni rzeźbiarskich ze strefą wystawienniczą. Umieszczenie sektora rzeźb o czytelnym przekazie w bezpośredniej bliskości strefy wejściowej sprawi, że zwiedzający będą zaczynali wycieczki najprawdopodobniej właśnie od tego sektora. Natomiast charakter stojących tam dzieł łagodnie wprowadzi obserwatorów w klimat parku- galerii. **Sektor drugi** przeznaczony jest dla rzeźb przyporządkowanych do grupy znaczeniowej II- rzeźb abstrakcyjnych. Dzieła z tej grupy wykazują w większości, wieloznaczną, abstrakcyjną formę. Uznano więc, że najlepiej wkomponują się one w rejon ogromnej polany. Ponadto abstrakcyjne kształty dzieł będą pasowały do miękkich form naturalnej roślinności. Organiczne formy będą się łatwo komponowały z krajobrazem natomiast kształty geometryczne będą się wyraźnie odcinały, co poprawi ich widoczność. Charakter roślinności wstępującej na tym terenie sprawi, że nie będzie ona stanowiła konkurencji wizualnej dla rzeźb. Będzie ona subtelnie podkreślać walory rzeźb nie dostarczając jednocześnie dodatkowych skojarzeń co ułatwi odbiór dzieła. **Sektor trzeci** został wyodrębniony dla ekspozycji dzieł z grupy znaczeniowej III. Dzieła symboliczne o różnorodnej formie wymagają różnych rodzajów krajobrazu. Uznano, że dzieła przekazujące pozytywne symbole będą sytuowane w miejscach nasłonecznionych i bardzo dobrze wyeksponowanych, ewentualnie w subtelnym sąsiedztwie roślin krzewiastych. Natomiast rzeźby o dużym ciężarze znaczeniowym znajdują się w miejscach ciemniejszych o bardziej wymownym klimacie. W **sektorze czwartym** będą znajdowały się dzieła z podgrupy znaczeniowej rzeźb konwencjonalnych. Analizując te dzieła stwierdzono, że rzeźby historyczne najkorzystniej byłoby posadzić w bezpośredniej bliskości pałacu, ponieważ w ten sposób podkreśli się historyczny charakter samego parku. Rzeźby sakralne najlepiej pasują do terenu wokół kaplicy. Umieszczenie rzeźb konwencjonalnych w miejscu o reprezentacyjnej funkcji podkreśli się jej znaczenie. Rzeźby konwencjonalne powinny być sytuowane w krajobrazie o jasnym, czytelnym, „konwencjonalnym” przekazie. **Sektor piąty** przeznaczony jest dla rzeźb zaliczonych do grupy znaczeniowej IV. Dzieła te reprezentują rozmaite, często wieloznaczne formy i dlatego tak jak w przypadku grupy III wymagają rozmaitych form krajobrazowych. Niektóre dzieła by wyeksponować swoje walory estetyczne potrzebują dobrego nasłonecznienia, dlatego umieszczane są w sektorze obfitującym w takie miejsca. Dzieła wieloznaczne, które można interpretować w rozmaity sposób potrzebują bardzo określonych kontekstów krajobrazowych dlatego sektor ten posiada przestrzeń o różnorodnym charakterze.

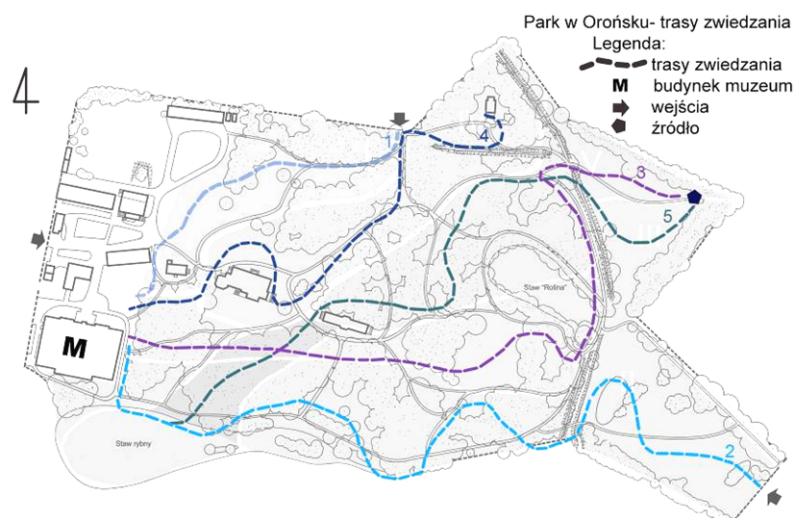
NOWE USYTUOWANIE RZEŻB

Kolejnym etapem projektowania było wyznaczenie nowego usytuowania rzeźb w przestrzeni sektorów. Analizując obecne ich usytuowanie, oraz obszary wytyczonych sektorów można było wyznaczyć rzeźby, które nie będą zmieniały miejsca. Albo są one dobrze

wkomponowane w krajobraz, ciekawie wyeksponowane lub dobrze współgrają z obiektami architektonicznymi. Wyodrębniono 26 takich rzeźb. Pozostałe obiekty wymagają przedstawienia. Poszukując nowych miejsc dla poszczególnych dzieł w obrębie sektorów brano pod uwagę bardzo wiele czynników. Decydowały między innymi: wielkość dzieła, wartości estetyczne, materiał z którego był wykonany, kolor, forma (organiczna czy geometryczna). Ponadto, to czy rzeźba lepiej wygląda na tle zwartej masywu roślinności, czy zagłębiona pośród delikatnych form krzewiastych. Niektóre rzeźby do odpowiedniego wyeksponowania potrzebują otwartej przestrzeni bądź odpowiedniego ukształtowania powierzchni. Istotny był również aspekt widoczności rzeźby z istniejących tras komunikacyjnych. Biorąc pod uwagę wszystkie wymienione kryteria wyznaczono nowe miejsca posadowienia rzeźb w parku orońskim.

WYTYCZNIENIE TRAS ZWIEDZANIA

Wytyczono pięć tras zwiedzania przeznaczonych do oglądania poszczególnych grup znaczeniowych rzeźb. Wszystkie trasy rozpoczynają się w strategicznych dla parku orońskiego miejscach. Zaprojektowane są tak by prowadziły bezpośrednio lub pośrednio do Muzeum Rzeźby Współczesnej. Trasy zwiedzania nie są poprowadzone wyłącznie po ścieżkach stanowiących obecną komunikację. Są z nimi zsynchronizowane tak, że rzeźby eksponowane wzdłuż trasy zwiedzania są też widoczne ze ścieżek komunikacyjnych. Czas zwiedzania jest zależny od czasu, jaki odbiorca spędzi na kontemplacji poszczególnych dzieł. **Trasa I.** Znajduje się w sektorze I. Przeznaczona do zwiedzania ekspozycji rzeźb, należących do I grupy znaczeniowej. Prowadzi z północy na południowy zachód. Trasa rozpoczyna się przy północnej bramie parku. Następnie biegnie ścieżką w kierunku wschodnim z szerokim otwarciem widokowym na strefę wejściową parku z budynkami Domu Rzeźbiarza, Pracowniami, Wozownią i Stróżówką. Dalej prowadzi w kierunku południowym między oficyną i Wozownią do budynku Muzeum. Trasa ma około 350 m dł. (ryc. 4, 1). **Trasa II.** Przy niej zlokalizowane są rzeźby z grupy znaczeniowej II, mieści się w sektorze II. Szlak ma swój początek przy bramie parku od strony trasy krajowej nr 7. Biegnie ze wschodu na zachód. Miękką linią prowadzi przez szeroką polanę, okrąża teren podmokły. Następnie przez mostek do części parku o charakterze leśnym. Dalej wije się pomiędzy drzewami wzdłuż południowej granicy parku w kierunku zachodnim. Prowadzi albo po ścieżkach istniejącej komunikacji albo się z nimi krzyżuje. Ma około 675 m dł. i kończy się bezpośrednio przy Muzeum Rzeźby Współczesnej (ryc. 4, 2). **Trasa III.** Wzdłuż tego szlaku eksponowane są rzeźby z grupy znaczeniowej III- dzieła o znaczeniu symbolicznym. Biegnie ze wschodu w kierunku południowo- zachodnim. Trasa rozpoczyna się przy bijącym w parku źródle wody. Prowadzi przez polane, następnie przez groblę gdzie gwałtownie zmienia kierunek i biegnie dalej po wschodniej stronie stawu „Rolina”. Okrąża staw i dalej prowadzi przez całą długość parku w kierunku wschodnim. W tej części przebiega głównie pomiędzy drzewami i przez polany, ale nie bezpośrednio po ścieżkach komunikacyjnych. Ekspozycja rzeźbiarska jest dostępna również ze ścieżek w obrębie sektora III. Szlak ma około 725 m dł. prowadzi do budynku Muzeum (ryc. 4, 3). **Trasa IV.** Trasę tę zaprojektowano w celu eksponowania dzieł konwencjonalnych. Przebiega z północy na południowy zachód. Rozpoczyna się ona przy kaplicy i prowadzi bezpośrednio po ścieżkach przez centralną część parku, aż do polany przed pałacem Józefa Brandta. Dalej przez zadrzewienia między pałacem a oficyną do Muzeum Rzeźby Współczesnej. Ma około 450 m dł. (ryc. 4, 4). **Trasa V.** Szlak został wytyczony do eksponowania IV grupy znaczeniowej rzeźb, o niejednoznacznej symbolice. Przebiega z kierunku północno- wschodniego na południowy zachód. Ma około 650 m dł. i rozpoczyna się podobnie jak trasa III przy źródle, następnie przemierza polanę i przez groble prowadzi do centralnej części parku, w stronę oranżerii. Biegnie miękką linią głównie przez zadrzewienia. Po prawej stronie oranżerii wkracza do leśnej części parku, którą przecina w kierunku stawu rybnego. Przy samym stawie łączy się z trasą II i prowadzi dalej do budynku Muzeum (ryc. 4, 5).

Ryc. 4. Trasy zwiedzania. Źródło: il. D. Krug.

Fig. 4. The Guidelines tours. Source: Author's archive.

PODSUMOWANIE

Wykonany projekt nowego usytuowania rzeźb uwzględnił głównie wartości estetyczne i znaczeniowe. Założono bowiem, że wartości artystyczne, czyli jakość dzieła decydowały o umieszczeniu go w zespole orońskim. Analiza wartości znaczeniowych pozwoliła na wyznaczenie sektorów a w nich nowych miejsc usytuowania rzeźb w przestrzeni parku. Analiza wartości estetycznych pozwoliła na posadowienie dzieł w kontekście krajobrazowym i wkomponowanie ich w otaczającą zielen. Wytyczone trasy zwiedzania w poszczególnych sektorach pozwalają na obejrzenie dzieł z określonej grupy znaczeniowej, jednocześnie są tak zaprojektowane by można było je swobodnie łączyć i krzyżować. Rzeźby są tak usytuowane, że są dostępne nie tylko z tras zwiedzania, ale również z istniejących ścieżek komunikacyjnych. Istniejąca zieleń parkowa oraz formy roślinne były brane pod uwagę przy wykonywaniu wszystkich elementów projektu zarówno przy wytyczaniu sektorów, sytuowaniu poszczególnych dzieł jak i przy wytyczaniu tras zwiedzania. Zadbano by poszczególne grupy znaczeniowe znalazły się w otoczeniu, które najlepiej pozwoli wyeksponować rzeźby. Dzieła były tak komponowane z formami roślinności by nawzajem podkreślały swoje walory. Trasy są tak poprowadzone by omijały trudno dostępne części parku oraz trudne do przebycia zwarte masywy roślinności zarówno drzewiastej jak i krzewów. Nie wprowadzono żadnych zmian w układzie roślinności parku wykorzystując istniejące wnętrza krajobrazowe, otwarcia widokowe oraz formy roślinne. Dzięki przeniesieniu rzeźb ze strefy wjazdowej Centrum Rzeźby Polskiej do wnętrza silnie wyodrębniło dwie strefy: wystawienniczą (muzealną) oraz strefę pracy twórczej z pracowniami rzeźbiarskimi. Takie rozwiązanie pozwoli rzeźbiarzom na tworzenie w spokoju bez uciążliwości zwiedzających. Strefa wjazdowa Centrum Rzeźby Polskiej zmieni nieco swoją funkcję gdyż będzie obsługiwała głównie przebywających tam artystów, oraz będzie stanowiła wjazd gospodarczy do parku. Do stworzenia nowego ładu przestrzennego na terenie CRP przyczynił się również sposób wytyczenia tras zwiedzania, ponieważ zostały one zaprojektowane tak by żadna z nich nie rozpoczynała się w strefie pracy twórczej, ani też przy obecnej bramie głównej. Wykorzystano istnienie dwóch innych wejść do parku oraz punktu węzłowego układu przestrzennego, jakim jest źródło. Również kierunek zwiedzania ma tu znaczącą rolę gdyż trasy zwiedzania zostały tak poprowadzone by wszystkie biegnęły do budynku Muzeum Rzeźby Współczesnej bezpośrednio lub pośrednio. Wcześniej wszyscy zwiedzający rozpoczynali wędrówki po parku orońskim od obecnej bramy głównej. Takie rozwiązanie ponadto przywróci dawnej bramie głównej (obecnie nieużywanej) jej pierwotny charakter i rangę.

SCULPTURES IN PUBLIC SPACES AND THEIR LANDSCAPE CONTEXT

THE RECOMPOSITION PROJECT OF MODERN THE SCULPTURE COLLECTION LOCATED IN THE PARK NEAR THE CENTRE OF POLISH SCULPTURE IN OROŃSK

INTRODUCTION

Sculpture in public spaces is a crucial element shaping the landscape. Sculptures and statues are also important in creation and the arrangement of “places” as well as in transference of a specific meaning and “ambiance” to them⁹. Nowadays, whole groups of sculptures are used in the design of urban public spaces. The research shows that those groups have different proportions between the values that they transfer to public spaces¹⁰. Sculpture in public space, as a work of art, should be perceived in three different layers of meaning – it has an artistic value, based on the values of art; an aesthetic value, based on the beauty; and lastly the symbolic value based on its meaning and importance¹¹. Along with their evolution, the sculpture groups – growing or shrinking – have their perception modified. It sometimes affects the artistic values, which are reduced, other times – aesthetic and symbolic values are modified¹².

The park near the Centre of Polish Sculpture in Orońsk (CPS) is in fact a gallery, an exhibition space designed for outdoor exposition of contemporary sculptures (Illustration 1). Nowadays, it includes 99 works constantly on exhibition. However it should be noted, that the collection expands every year, so the number stated above is flexible and changes frequently. The dynamic of the collection changes due to appearance and disappearance of the temporary sculptures and art installations in the park. In 1994 the exhibition was rebuilt according to a design of prof. Grzegorz Kowalski of the Fine Arts Academy in Warsaw¹³. However afterwards so many new sculptures were set in the park, that the order designed by Kowalski was replaced by chaos. Again a new arrangement of sculptures in the park should be worked out.

From that moment the location of sculptures is the result of the cooperation between the CPS management and the authors of the works. Both the management and the sculptors situating statues in the park were mainly guided by their artistic value – the quality of the sculpting workshop. However, they did not take into account the context of the landscape as a factor in raising the artistic value of the work. It must be admitted that this was the right solution when CPS land was closed and was by nature a workshop facility for sculptors. The situation changed, when the subject became a museum exhibition. Priorities have changed, now more attention is paid to the aesthetic value (beauty), of sculptures and its semantic value (language, media work). The priorities had changed. Nowadays, the biggest attention is put on the aesthetic and symbolic values of the sculptures. It happened, because the Centre has opened to the potential visitors. Its viewers are now not only people from the artistic environment. It became important to situate sculptures in such surroundings, that will underline their quality and the values they possess. A specific work of art and its surrounding – i.e. the landscape context, should be carefully chosen in order to strengthen the impact of a sculpture on its viewer. It often happens, that a spe-

⁹ Zinowiec-Cieplik K., *Znaczenie rzeźb w krajobrazie*, rozprawa doktorska, Katedra Architektury Krajobrazu SGGW, Warszawa, 2003, str. 17.

¹⁰ Krug D., Rylke J., *Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie* [w.] *Rocznik- Rzeźba Polska*, t. XIII *Rzeźba w Polsce (1945- 2008)*, Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008, str. 225

¹¹ Stróżewski W., *Wartości estetyczne i nadestetyczne*, [w.] Poprzeczka M., *Sztuka i wartość*, Sztuka Polska, Nieborów 1986, str. 34- 53

¹² Krug D., Rylke J., *Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie* [w.] *Rocznik- Rzeźba Polska*, t. XIII *Rzeźba w Polsce (1945- 2008)*, Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008, str. 227

¹³ Twardowska J., *Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku- przewodnik*, Wydawnictwo CPS, Orońsk 2002, str. 16

cific climate of the place, or rather the impression, that we get when we are in it, can lead us to a correct reception of the semantic meaning of the sculpture placed inside¹⁴.

The sculptures should be thoroughly analyzed and understood in order to correctly design and choose their surrounding and their landscape context. They should be analyzed in all possible dimensions; especially the aspect of the values should be examined. It is crucial to examine their artistic, aesthetic and over-aesthetic values, as these are the values that influence the recipients the most.

Sculptures from the Centre of Polish Sculpture in Orońsk are of a high artistic value, thus it can be stated that this value was the primary factor for the introduction of the sculptures into the park. That is why in the project of their redistribution an additional artistic values examination was not performed. The analysis of the semantic values showed the need to divide the Orońsk sculpture group into smaller semantic groups, as the sculptures have the biggest impact on the public space and on the observer when placed in bigger number. It is also important to analyze the aesthetic value of sculptures, because of the fact, that the impression of beauty is always linked to the surroundings of the object, not the object itself.

Below, a project of the sculptures recomposition in the Park in Orońsk is presented. The design aims to strengthen the aesthetic and over-aesthetic values of the sculptures with the correction of their exposition. The project also takes into account all the issues stated above.

SEMANTIC GROUPS OF THE EXAMINED SCULPTURE GROUP

The semantic analysis of the Orońsk sculpture group indicates the presence of four basic groups of statues and an additional sub-group. Groups have different proportions in the values that they transfer. The first group is characterized by a direct link between the significance of the sculptures and their form, corresponding to the notion of realism. The sculptures from this group show real objects or forms, the viewer sees directly, what the sculpture expresses (Illustration 2a). The second group is an abstract sculpture group, whose meaning is reduced to the impact of their form. The observer explores the meaning of the sculpture through its shape (Illustration 2b). The third group consists of the symbolic sculptures. The importance of the sculpture is in this case passed through the clear symbolism. Some of the sculptures from this group have also an abstract form, but at the same time have such an element that is a generally known symbol. It makes the meaning of the sculpture obvious and universal in spite of its abstract form (Illustration 2c). A conventional sculpture subgroup was created here – those statues have a conventional, classical form and a clear meaning. The subgroup contains for example historical sculptures and statues of Saints (Illustration 2d). The fourth group of sculptures represents the group that does not possess a direct form of representation or the obvious meaning. The sculptures from this group are characterized by a multilayered symbolism. Their form and meaning stimulate the recipient's reflection through a series of associations¹⁵ (Illustration 2e).

AESTHETIC VALUES OF THE INDICATED SCULPTURE GROUPS

The analysis of the aesthetic values of the sculptures made in 2008 revealed, that the sculptures were rather poorly graded. The group as a whole obtained an average note of 3,86 (which is an outcome far from the average value of 5,0; and even further from the

¹⁴ Krug D., Projekt ekspozycji rzeźb współczesnych w parku przy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, praca inżynierska, promotor prof. Jan Rylke, SGGW w Warszawie, Warszawa, 2009, str. 9

¹⁵ Krug D., Rylke J., *Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie* [w.] Rocznik- Rzeźba Polska, t. XIII Rzeźba w Polsce (1945- 2008), Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008, str. 225

maximum grade – 10,0). The examination showed that the whole group obtained such a poor rate due to its poor distribution in the park – hence the poorly selected landscape context. The analysis of each individual semantic group shows that the groups of a clear symbolism and conventional form obtained the highest rates. The sequence is: the first group – real sculptures obtained 4,4 points, the third group – symbolic sculptures – obtained 4,15 points (the group was rated together with its subgroup). Further more – the fourth group – non-conventional sculptures – obtained 3,75 points. And the last group – the second one, with the abstract sculptures – obtained 3,57 points¹⁶. Assuming that the landscape context and exposition conditions influence the reception of an artwork, the poor rate given to all the groups can be explained by the bad localization of the sculptures in the park. What should be precisely considered with such objects is the landscape context, especially when dealing with contemporary sculptures.

PROJECT

Based on the division of the sculptures into four semantic groups, an attempt to recompose the Orońsk sculpture collection according to the landscape context was made. An adequate landscape context will increase the aesthetic values and the semantic values of the statues. The project aimed at showing the sectors where the given groups of sculptures would be placed. The design also predicts the possible guide tours around the park matched to the specific sculpture group's distribution.

Work on the project has begun with the visits to the site, which in result made it possible divide the park into five areas. Each one is characterized by certain qualities, values and visual reception. An attempt was made to divide the park into parts that would suit the needs of arrangement of the sculptures into particular groups of meaning. These spaces were determined in the context of the possibility of displaying the sculptures of individual groups. It was important to have in mind that the Oroński Park is a landscape park, composed with an emphasis on visual relations and openings – observation areas. Park was divided into five sectors.

First sector occupies a relatively small area. In this area there is little shrubbery, young trees are regularly cut, which makes this area sunny with no view barriers. It is perceived as a clear space that allows a distant view. This sector is located in the northern part of the park. **The second sector** is located along the southern boundary of the park. This area is a large clearing with varying terrain, with many places of a distant view. The rest of the sector is occupied by a forest with numerous wetlands. The sector stretches from the south gate to the park and runs along the pond until the building of the Museum of Contemporary Sculpture. It covers a large area and its landscape can be received in two ways – on the one hand as a clearing – extensive, extremely sunny and well arranged; on the other hand as a gloomy forest, with common ivy, entwining trees. **The third sector** is a large area in an elongated form. It passes through different parts of the park. It is characterized by different spatial and aesthetic values. The sector extends from the vast glade in the north-eastern part of the park, through the area on the east side of the pond called "Rolina" and then along the south side of the buildings, ending in the grove behind the palace. **The fourth sector** begins in the central part of the park and combines with the chapel and the old gate. Its area is situated in a former representative area of the park: gate-Palace-chapel. It occupies a small, well organized and easy to read area. **The fifth sector** connects two distant ends of the park. It runs from the glade in the north-eastern part of the establishment, through the central part, to the north side of the pond-"Rolina". This sector encompasses the area around the Conservatory building and the glade. It crosses the forest area and it ends around the fish pond. The sector's space can be perceived in many ways. Dark, bleak, overwhelming areas can be found there as well as the places with high sun exposure, which we perceive as being friendlier.

---

¹⁶ Ibidem, str. 227- 258

LOCATION OF WORKS IN VARIOUS SECTORS

First Sector is dedicated for sculptures from Ist semantic group. By analyzing each of the groups of sculptures, it was stated that this group suits the ordered part of the park best. Plant composition and the lack of view barriers in this sector creates a good visibility of smaller sculptures. It makes no obstacles in placement of large sculptures. The works will be well integrated with existing monumental forms of the old-growth area. In addition, the location of the Ist semantic sculpture group in this sector will create a good bond between sculpture studios area and the exhibition area. Placing the sculptures with a very clear meaning in close proximity to the entrance area will allow the visitors to blend in the park's atmosphere quite easily. **The second sector** is for sculptures assigned to the IInd semantic group. The works in this group have an abstract form. It was then thought that a large glade area would complement them best. In addition, works of abstract shapes will fit into the soft forms of natural vegetation. The geometric shapes of the sculptures will clearly stand their surroundings, which will improve their visibility. The nature of the flora present in the sector will rise significantly to the atmosphere of mystery. **The third sector** has been determined as the area for the exhibition of works from the IIIrd semantic group. Symbolic works of various forms require different types of landscape. It was considered that the works imparting positive symbols will be placed in direct sunlight and very well exposed areas, possibly in the vicinity of the shrubby areas. At the same time, sculptures of significant semantic weight will be situated in dark places with a more meaningful climate. **The fourth sector** will be occupied by the works of a sub-conventional semantic values. By analyzing these works, it was found that the historical sculpture would be placed preferably in close proximity to the Palace, which would allow to emphasize the historic nature of the park. Religious sculptures will be best suited to the area around the chapel. Placing the sculptures in the place of conventional representational functions emphasize them significantly. Conventional sculpture should be situated in the landscape with bright, clear, "conventional" transmission. **The fifth sector** is designed for sculptures assigned to the IVth semantic group. These works represent the various and often ambiguous forms, and therefore require various forms of landscape. Some works need good sunlight to expose their aesthetics, whereas other, ambiguous works that can be interpreted in different ways, need very specific landscape contexts. This sector has spaces with different characteristics and therefore suits the requirements of the sculpture semantic group.

THE NEW LOCATION OF THE SCULPTURES

The next step was to determine the design of the new location of the sculptures in each sector. Analyzing their current location it was possible to determine which sculptures will not change their positions. These sculptures are well integrated into the landscape, or they are interestingly exposed or interact well with architectural objects. In total 26 such sculptures were found.

Other sculptures will require repositioning. Looking for new places for individual works within the sector a number of factors were taken into account: size of the works, their aesthetic values, their material, color and form (organic or geometric). In addition, it was determined whether each sculpture would look better against a solid mass of vegetation, or sunk in the midst of delicate shrubby forms. Some of the sculptures need open space or an appropriate terrain to gain the appropriate visibility. The visibility of existing sculptures routes was also an important aspect. Taking into account all of the criteria, new arrangement of all the sculptures in the Oronian parkland was set.

THE GUIDELINES TOURS

Five tours for watching various groups of meaning sculptures were prepared in the design. All routes begin in the Oronian parkland strategic places. They are designed to lead directly or indirectly to the Museum of Contemporary Sculpture. Four routes were put along the paths representing communication. They are synchronized so that the sculptures displayed along the route are also visible from the paths of communication. Duration of the tour depends on the time that visitors spend for the contemplation of individual works.

Route I. The route is located in the first sector. It is designed to explore the exhibition of sculptures belonging to the first group of meaning. It runs from the north to the southwest. The route begins at the north gate of the park. Then the path leads to the east with a wide open view at the park entrance, the area of the Sculptor's House, ateliers, the Coach house and the Gatehouse. The route is approximately 350 m long.

Route II. The sculptures from IInd semantic group II located in sector II can be visited along this route. The trail begins at the gate of the park from the national route no. 7. It runs from east to west. Soft line runs through a wide meadow, making a round along the wetland. Then, the route leads over the bridge to the forest park of the park. Next it winds through the trees along the southern boundary of the park to the west. The route leads either to the existing communication paths or crosses them. It is about 675 m long and ends directly at the Museum of Contemporary Sculpture.

Route III. Along this route the sculptures from IIIrd semantic group are exhibited. It runs from the east to the south-west. The route begins at the water source. It leads by the glade, followed by a causeway which rapidly changes direction and continues on the east side of the pond "Rolina". It circles the pond and then runs the entire length of the park to the east. In this section, the route runs mainly between the trees and the clearing, but not directly along the paths of communication. Exposure sculpture is also available from the paths within the sector III. The trail is about 725 m long and leads to the building of the Museum.

Route IV. This route is designed to exhibit the conventional works. It runs from the north to the southwest. It starts at the chapel and leads directly to the paths of the central part of the park, and to glade in front of the Palace of Joseph Brandt. Next it runs through the trees between the palace and the Annexe to the Museum of Contemporary Sculpture. It is about 450 m long.

Route V. The trail route was marked out for exhibiting the IVth sculpture semantic group. It runs from the north-east to south-west. It is about 650 m long and starts as the route III at the fountain, then travels through the clearing and dykes leading to the center of the park, towards the conservatory. Soft line of the route runs mainly by the trees. On the right side of the conservatory it enters the forest part of the park, crosses towards the fish pond, where the pond is combined with route II and leads on to the Museum.

SUMMARY

The project sets a new location for the sculptures. It is meant to reveal the aesthetic and semantic values of the sculptures. It was assumed that the value of art, or the quality of work where the cause to include them in the Oronian sculpture complex. The analysis of the symbolic value allowed to appoint the sculptures to there new sectors in the Park. Analysis of aesthetic values allowed to place the sculptures in an landscape content and bind them to the natural environment. The tour routes marked out in different sectors allows to view works of a particular group of meanings, they are also designed so that they can be easily combined and crossed. The sculptures are arranged so that they are available not only from the tour routes, but also from the existing communication paths. Existing park and green plant forms are taken into account in the implementation of all

elements of the project both in the definition of sectors, positioning of individual works as well as in the creation of the tours. The different groups of meanings were placed in the environment that will highlight them. The works were composed with other forms of different plants. There were no changes made in the greenery, systems of landscape interiors or forms of vegetation. By moving the sculptures from the area of Oronian sculpture complex entrance into the park, it was allowed to divide the Park into two zones: the exhibition area (museum) and the area of creative work of sculpture studies. This solution will allow sculptors to create in a peaceful environment without any disturbance. The entrance area of the Oronian Sculpture Complex will slightly change its function. The routes were created in a way not to start or finish in the creative sector. The direction of tour routes has a major role as all the routes run to the building of the Museum of Contemporary Sculpture, directly or indirectly. Previously all visitors began visiting the Oronian parkland from the current main gate.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Krug D., Rylke J., Wartości nadestetyczne zespołów rzeźb i ich oddziaływanie [w.] Rocznik-Rzeźba Polska, t. XIII Rzeźba w Polsce (1945- 2008), Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2008
- [2] Krug D., Projekt ekspozycji rzeźb współczesnych w parku przy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, praca inżynierska, promotor prof. Jan Rylke, SGGW w Warszawie, Warszawa, 2009
- [3] Stróżewski W., Wartości estetyczne i nadestetyczne, [w.] Poprzęcka M., Sztuka i wartość, Sztuka Polska, Nieborów, 1986
- [4] Twardowska J., Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku- przewodnik, Wydawnictwo CRP, Orońsko, 2002
- [5] Zinowicz- Cieplik K., Znaczenie rzeźb w krajobrazie, rozprawa doktorska, Katedra Architektury Krajobrazu SGGW, Warszawa, 2003

O AUTORZE

Dorota Krug magister inżynier architektury krajobrazu na Wydziale Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Ogrodnik z zamiłowania. Obecnie doktorantka w Katedrze Sztuki Krajobrazu. Członek Stowarzyszenia Polskich Architektów Krajobrazu.

AUTHOR'S NOTE

Dorota Krug – Landscape Architecture MSc from Warsaw University of Life Science (SGGW). Gardener by heart. Currently on the PhD studies in the Department of Landscape Art in SGGW.